

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ**

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

**Η ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ
ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ**

Ιωάννινα, 17 - 20 Μαΐου 2007

**Επιμέλεια
Γεώργιος Δ. Καψάλης
Απόστολος Ν. Κατσίκης**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ**Πρόεδρος**

Καψάλης Γεώργιος, Καθηγητής,
Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής

Μέλη

Κατσίκης Απόστολος, Καθηγητής
Παπαϊωάννου Απόστολος, Καθηγητής
Εμβαλωτής Αναστάσιος, Επίκ. Καθηγητής
Μισαηλίδη Πλουσία, Επίκ. Καθηγήτρια
Νικολάου Γεώργιος, Επίκ. Καθηγητής
Παπαδοπούλου Σμαράγδα, Επίκ. Καθηγήτρια
Παππάς Χρήστος, Επίκ. Καθηγητής
Σούλης Σπυρίδων, Επίκ. Καθηγητής
Γιώτσα Άρτεμη, Λέκτορας
Πλακίτση Αικατερίνη, Λέκτορας
Παπαντωνίου Γεωργία, Λέκτορας
Ράπτης Δημήτριος, Λέκτορας
Σακελλαρίου Μαρία, Λέκτορας
Παπαχρήστος Νικηφόρος, Υποψ. Διδάκτορας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ**Πρόεδρος**

Δήμου Γεώργιος, Καθηγητής,
πρ. Πρύτανης

Αντιπρόεδρος

Κωνσταντίνου Χαράλαμπος, Καθηγητής,
Πρόεδρος Π.Τ.Δ.Ε.

Αντιπρόεδρος

Πανταζής Σπυρίδων, Καθηγητής,
Πρόεδρος Π.Τ.Ν.

Μέλη

Βούρη Σοφία, Καθηγήτρια
Καραφύλλης Γρηγόρης, Καθηγητής
Καρπόζηλου Μάρθα, Καθηγήτρια
Κατσίκης Απόστολος, Καθηγητής
Καψάλης Γεώργιος, Καθηγητής
Μικρόπουλος Αναστάσιος, Καθηγητής
Μπρούζος Ανδρέας, Καθηγητής
Παπαϊωάννου Απόστολος, Καθηγητής
Καλδρυμίδου Μαρία, Αναπλ. Καθηγήτρια
Κολέζα Ευγενία, Αναπλ. Καθηγήτρια
Κώτσης Κωνσταντίνος, Αναπλ. Καθηγητής
Παγγέ Πολυξένη, Αναπλ. Καθηγήτρια
Εμβαλωτής Αναστάσιος, Επίκ. Καθηγητής
Λαΐνας Αθανάσιος, Επίκ. Καθηγητής
Μισαηλίδη Πλουσία, Επίκ. Καθηγήτρια
Νικολάου Γεώργιος, Επίκ. Καθηγητής
Παπαδοπούλου Σμαράγδα, Επίκ. Καθηγήτρια
Πουρνάρη Μαρία, Επίκ. Καθηγήτρια
Ράτσικας Δημήτριος, Επίκ. Καθηγητής
Σούλης Σπυρίδων, Επίκ. Καθηγητής

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ζάρρα-Φλούδα Μαρία, Οικονομολόγος, Εκπ/κός-Μετ. Φοιτήτρια
Ζήκου Ελένη, Εκπαιδευτικός-Μεταπτ. Διπλ.-Υποψ. διδάκτορας
Μελά Άννα, Ε.Τ.Ε.Π.

Ιστορία των Μαθηματικών και Εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών	445
Νικολαντωνάκης Κωνστ., <i>Λέκτορας</i> , Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Δυτ. Μακεδονίας	
Η διδασκαλία της Φυσικής για τους φοιτητές στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης	453
Κώτσης Κωνστ., <i>Αναπλ. Καθηγητής</i> , Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Ιωαννίνων Στύλος Γ., <i>Υποψ. Διδάκτ.</i> Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Ιωαννίνων	
Διερεύνηση αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη – Η περίπτωση των δασκάλων του Ν. Αχαΐας	463
Αλεξόπουλος Χαράλ., <i>Δάσκαλος</i> , Μεταπτ. Δίπλ., <i>Υποψ. Διδάκτ.</i> Μπαρής Θ., <i>Δάσκαλος</i> , Μεταπτ. Δίπλ., <i>Υποψ. Διδάκτ.</i>	
Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	472
Καλογιαννάκης Μιχ., <i>Ερευνητής</i> , Παν. Paris 5 - Rene Descartes Παπαδάκης Στ., <i>Εκπαιδευτικός</i>	
ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ	
Σχεδιασμός Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών – Νέες Τάξεις	482
Γερογιάννης Κων., <i>Δρ Κοινωνιολογίας</i> , Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Μπούρας Αντ., <i>Δρ Διδακτικής</i> , Παν. Πελοποννήσου	
Αυτονόμηση του εκπαιδευτικού από το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα και δημιουργία νέων πρότυπων ευέλικτων προγραμμάτων (Παρέμβαση στο μάθημα των Θρησκευτικών)	490
Κόπτης Αλ., <i>Δάσκαλος</i> , <i>Δρ Θεολογίας</i>	
Λαϊκός πολιτισμός, Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά βιβλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Αναγκαιότητες και προοπτικές	496
Ράπτης Δημ., <i>Λέκτορας</i> , Π.Τ.Ν., Παν. Ιωαννίνων	
Οι προοπτικές και τα όρια των διαδικασιών συμμετοχικής διαμόρφωσης ενός ενιαίου πλαισίου εκπαίδευσης για τον «ψηφιακό γραμματισμό»	504
Ντρενογιάννη Ελ., <i>Επικ. Καθηγήτρια</i> , Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ. Stergioulas L., <i>Senior Lecturer</i> , Department of Information Systems and Computing, Brunel University, UK Kamtsiou V., <i>R&D Area Manager</i> , Division of Applied Technologies, NCSR Demokritos, Greece Koskinen T., <i>Senior Advisor</i> , Lifelong Learning Institute Dipoli, Helsinki University of Technology, Finland	
Τα τρία Αναλυτικά Προγράμματα του μαθήματος της Αγγλικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο: Διαφορές και Ομοιότητες	514
Ντίνας Κων., <i>Αναπλ. Καθηγητής</i> , Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας Τελλίδου Θ., <i>Εκπαιδευτικός-Υποψ. Διδάκτ.</i> , Παν. Δυτ. Μακεδονίας	
Διαθεματική προσέγγιση: ο νέος αναβαθμισμένος ρόλος του παιδαγωγού και η διαμόρφωση της παιδαγωγικής σχέσης στο σύγχρονο νηπιαγωγείο	523
Βάρδα Αλ., <i>Υποψ. Διδάκτ.</i> Π.Τ.Π.Ε., Παν. Θεσσαλίας Μιχαλοπούλου Αικ., <i>Επικ. Καθηγήτρια</i> , Π.Τ.Π.Ε., Παν. Θεσσαλίας	
Νέα εγχειρίδια του Γλωσσικού Μαθήματος στο Δημοτικό Σχολείο: κριτική προσέγγιση	528

Μιχάλης Αθαν., *Λέκτορας*, Παν. Αιγαίου

- Βασικό λεξιλόγιο των Βιβλίων της Γλώσσας των τριών πρώτων τάξεων του Δημοτικού** 537
 Κουρμπέτης Βασ., *Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
 Οικονόμου Ανδρ. Ελ., *Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
 Ζωγράφου Ελ., *Καθηγήτρια Αγγλικών*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
 Σίμψα Θεοδ., *Καθηγήτρια Αγγλικών*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
 Σαρρής Νικ., *Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Οι μεθοδολογικές κατευθύνσεις του νέου Αναλυτικού Προγράμματος και οι προσεγγίσεις που υιοθετούνται στα νέα βιβλία για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας του δημοτικού σχολείου** 545
 Φτερνιάτη Άννα, *Λέκτορας*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Πατρών
- Παραγωγή γραπτού λόγου: σύγκριση τριών διδακτικών προσεγγίσεων παροχής λεκτικών και οπτικών διαδικαστικών διευκολύνσεων** 554
 Σπαντιδάκης Ιωάν., *Επικ. Καθηγητής*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Κρήτης
 Κυριαζή Ουρ., *Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ*
- Γραπτός λόγος, γνωστικό φορτίο και σχεδιασμός μαθησιακών περιβαλλόντων** 563
 Σπαντιδάκης Ιωάν., *Επικ. Καθηγητής*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Κρήτης
 Βάμβουκας Μιχ., *Καθηγητής*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Κρήτης
- Η Γραπτή Έκφραση στα Σχολικά Εγχειρίδια για το Γλωσσικό Μάθημα: Μια Συγκριτική Μελέτη** 571
 Σελιμά Νεκτ., *Δασκάλα-Μεταπτ. Δίπλ.* Παν. Πατρών
- «Το Λεξικό μας» για τις τάξεις Δ', Ε', ΣΤ' του Δημοτικού Σχολείου** 580
 Καμάλης Γ.Δ., *Καθηγητής*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Ιωαννίνων
- Η διδασκαλία των κειμενικών ειδών στα νέα βιβλία γλωσσικής διδασκαλίας στο Δημοτικό Σχολείο (Γ', Ε' και ΣΤ' τάξεις)** 588
 Ντίνας Κων. Δ., *Αναπλ. Καθηγητής*, Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας
 Ξανθόπουλος Αναστ., *Δάσκαλος-Υποψ. Διδάκτ.* Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας
- Οι ασκήσεις στα νέα βιβλία Γλώσσας Ε' και Στ' Δημοτικού** 596
 Ντίνας Κων. Δ., *Αναπλ. Καθηγητής*, Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας
 Βακάλη Άννα, *Φιλολόγος-Υποψ. Διδάκτ.* Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας
- Ιδεολογικά μηνύματα στο λόγο και την εικόνα των σχολικών εγχειριδίων: μια πρόταση ανάλυσης** 605
 Παγκουρέλια Ευγ., *Φιλολόγος-Μεταπτ. Δίπλ.*
 Παπαδοπούλου Μ., *Επικ. Καθηγήτρια*, Π.Τ.Π.Ε., Παν. Θεσσαλίας
- Η Δημιουργική Διδακτική Προσέγγιση της Γλώσσας για Ευφυή-Χαρισματικά Παιδιά: Ειδικές Περιπτώσεις της Γενικής Αγωγής** 614
 Παπαδοπούλου Σμαρ., *Επικ. Καθηγήτρια*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Ιωαννίνων
- Σχολική διδασκαλία γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Σχετικά με το υποκείμενο της άκλιτης μετοχής** 621
 Νάκας Θαν., *Καθηγητής*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Αθηνών
- Πυγολαμπίδες φωτίζουν τη Νύχτα: τα haiku στο σύγχρονο σχολείο -εκπαιδευτικές προκλήσεις και διδακτικές δυνατότητες** 630
 Καλογήρου Τζ., *Αναπλ. Καθηγήτρια*, Π.Τ.Δ.Ε., Παν. Αθηνών

Τα τρία Αναλυτικά Προγράμματα του μαθήματος της Αγγλικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο: Διαφορές και Ομοιότητες

Ντίνας Κων., *Αναπλ. Καθηγητής*, Π.Τ.Ν., Παν. Δυτ. Μακεδονίας
Τελλίδου Θ., *Εκπαιδευτικός-Υποψ. Διδάκτ.*, Παν. Δυτ. Μακεδονίας

Περίληψη

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η κριτική παρουσίαση του περιεχομένου των Αναλυτικών Προγραμμάτων του μαθήματος της αγγλικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, από τότε που καθιερώθηκε ως υποχρεωτικό το μάθημα της ξένης γλώσσας στο ωρολόγιο πρόγραμμα της δημοτικής εκπαίδευσης: πρόκειται για το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1997, το οποίο συγγράφηκε την εποχή που καθιερώθηκαν τα εγχειρίδια της αγγλικής γλώσσας στο δημοτικό σχολείο επίσης²⁴², για το Πρόγραμμα Σπουδών Αγγλικών του 2001²⁴³, και για το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών του 2002²⁴⁴, όπου εμπεριέχεται και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του γνωστικού αντικείμενου. Επιδιώκεται η παράλληλη σύγκριση των παραπάνω προγραμμάτων, ώστε να διαπιστωθεί μέσω των ομοιοτήτων ή των διαφορών που εντοπίζονται κατά πόσο αναπροσαρμόστηκε το αρχικό Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1997. Χρησιμοποιώντας τα περιεχόμενα των κειμένων αυτών κατά ενότητα, κεφάλαιο, παράγραφο και τίτλο, επιδιώκουμε να κάνουμε κριτική διερεύνηση των αλλαγών που σημειώθηκαν, ή όχι, στο καθένα από αυτά και να τις αξιολογήσουμε ποιοτικά.

Εισαγωγή

Το γλωσσικό κίνημα της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας οδήγησε σε επαναπροσδιορισμό της γλωσσικής διδασκαλίας και επηρέασε τη διδακτική της μητρικής γλώσσας αλλά και της ξένης. Αναθεωρήθηκαν οι παραδοσιακές αντιλήψεις και διαμορφώθηκαν σύγχρονες θέσεις για τη διδασκαλία των ζωντανών γλωσσών (Δενδρινού 1985, Τσοπάνογλου 1985, Τοκατλίδου 1986, Παραεφθιμιού-Lytra 1987) με βάση και τις λειτουργίες της γλώσσας. Συγκροτήθηκαν έτσι νέα λειτουργικά και εννοιολογικά αναλυτικά προγράμματα (functional-notional syllabuses, Wilkins 1976, Johnson 1983).

Η εισαγωγή της αγγλικής στις τρεις τελευταίες τάξεις του ελληνικού δημοτικού σχολείου θεσπίζεται με το νόμο 1566/85 και επεκτείνεται σε όλα τα σχολεία της χώρας μέχρι το 1995. Συγκροτήθηκαν ομάδες εργασίας για την εκπόνηση Αναλυτικών Προγραμμάτων, τα οποία θα συνόδευαν τα εγχειρίδια της αγγλικής γλώσσας που είχαν ήδη εισαχθεί στα δημοτικά σχολεία από το 1992.

Το αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση εκδίδεται τελικά το 1997. Το Πρόγραμμα αυτό δεν έγινε ευρύτερα γνωστό, ούτε έγινε αντικείμενο επιστημονικής συζήτησης και αξιολόγησης. Το παράδοξο είναι πως κυκλοφόρησε, αφού είχαν εισαχθεί τα διδακτικά εγχειρίδια των Αγγλικών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σχετική έρευνα έδειξε ότι το περιεχόμενο της διδακτικής ύλης των εγχειριδίων δεν εναρμονίζεται με τις παραμέτρους της μεθοδολογικής προσέγγισης της ξένης γλώσσας και την επικοινωνιακή φιλοσοφία που διαπνέεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα (Τελλίδου 2003).

Το 2001 εμφανίζονται στις ηλεκτρονικές σελίδες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου τα νέα (Διαθεματικά) Αναλυτικά Προγράμματα ως αναθεωρημένη μορφή του ισχύοντος Ενιαίου Εξαετούς του 1997. Χαρακτηριστικό τους στοιχείο η έμφαση στη Διεπιστημονική - Διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος της Αγγλικής με προτεραιότητα στους επικοινωνιακούς στόχους της διδασκαλίας, στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων για την κατάκτηση της γλώσσας και στη διαμόρφωση πολυπολιτισμικής συνείδησης.²⁴⁵

²⁴² ΥΠΕΠΘ, Γ1/1478/ 6-11-96.

²⁴³ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ Αρ. Φ. 1375 τ. Β' /18-10-2001.

²⁴⁴ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, και ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, τ. Β' Αθήνα, Σεπτέμβριος 2002.

²⁴⁵ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, Αρ. Φύλλου 1376, τεύχος Β' 18/10/2001, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο διοργάνωσε ημερίδες για τη συζήτηση των νέων Προγραμμάτων, προκειμένου να διαμορφωθεί η τελική πρόταση για τα προγράμματα, ως αποτέλεσμα της συζήτησης με την Εκπαιδευτική Κοινότητα και της εσωτερικής αξιολόγησης²⁴⁶. Σχεδόν ταυτόχρονα, παρουσιάζεται στα σχολεία τυπωμένο πλέον, το νέο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης²⁴⁷. Και ενώ τα ΑΠΣ της αγγλικής παρουσιάζονται πάντα σε δύο κύκλους: α. Δημοτικό (τάξεις Δ' Ε' ΣΤ'), και β. Γυμνάσιο, στο τυπωμένο κείμενο του νέου ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ *λείπει(!)* ολόκληρο το περιεχόμενο του Α' Κύκλου, το οποίο ευτυχώς μπορούμε δούμε στην ηλεκτρονική σελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.²⁴⁸

Συγκριτική Παρουσίαση: ΑΠ 1997 - ΑΠΣ 2001

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα βασικά μέρη των δύο προγραμμάτων.

Πίνακας 1

Πρόγραμμα 1997	Πρόγραμμα 2001
I. Η θέση της πολιτείας και η βασική ξενόγλωσση εκπαίδευση II. Η βασική εκπαίδευση στην αγγλική γλώσσα 2.1. Γενικός Σκοπός Διδασκαλίας - Μάθησης 2.2. Γενικοί στόχοι Διδασκαλίας - Μάθησης Παιδεία και Αγωγή, Γλωσσική Παιδεία, Επικοινωνιακή ικανότητα και Αυτονομία μάθησης. III. Αναλυτικό πρόγραμμα αγγλικής γλώσσας: θεωρητική βάση	I. Σκοπός Διδασκαλίας του μαθήματος II. Γενικοί Διδακτικοί Στόχοι α) γλωσσική παιδεία β) επικοινωνιακή ικανότητα III. Η θεωρητική βάση του προγράμματος

Το γενικό μέρος των δύο προγραμμάτων αναφέρεται στους ίδιους σχεδόν σκοπούς και στόχους. Στο ΑΠΣ του 2001 παραλείπεται το κεφάλαιο για τη θέση της πολιτείας στη βασική ξενόγλωσση εκπαίδευση, ενώ τα κεφάλαια για το γενικό σκοπό και τους στόχους διδασκαλίας - μάθησης μετονομάζονται σε: *Σκοπός διδασκαλίας του μαθήματος και Γενικοί διδακτικοί στόχοι*, αντίστοιχα. Οι επιμέρους στόχοι της διδασκαλίας- μάθησης περιορίζονται σε δύο: *γλωσσική παιδεία και επικοινωνιακή ικανότητα*, τα περιεχόμενα των οποίων έχουν μεταφερθεί αυτούσια από το Α.Π. του 1997. Η μόνη διαφοροποίηση έγκειται στην επιλεκτική χρήση κάποιων παραγράφων αλλά και στην παράλειψη των περισσότερων από το κεφάλαιο του γενικού σκοπού διδασκαλίας - μάθησης του προηγούμενου προγράμματος. Το νέο στοιχείο στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αποτελούν δύο μόνο εμβόλιμες φράσεις, στην πρώτη παράγραφο: *"...και να ευαισθητοποιηθούν για την αναγκαιότητα της δια βίου μάθησης"* και στη δεύτερη παράγραφο *"...να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν"* (Π.Σ., 2001:1059, 1060).

Τέλος, στην τρίτη ενότητα αναπτύσσεται η θεωρητική βάση του προγράμματος, η οποία παραμένει ίδια με το Α.Π. του 1997, εκτός από το ότι προστίθεται στο τέλος μία παράγραφος για τη διαθεματική προσέγγιση και παραλείπεται η πρώτη παράγραφος του Α.Π. του 1997. Η παράγραφος που αφαιρείται αφορά στα διδακτικά υλικά, στην *"αυθεντία"* του εκπαιδευτικού και στη σειριακή και διαβαθμισμένη κατά επίπεδα δυσκολία ύλη. Η αφαίρεση αυτή δεν επηρεάζει το περιεχόμενο, καθώς τα ίδια σχεδόν επαναλαμβάνονται στις παρακάτω παραγράφους. Εν κατακλείδι, διατυπώνεται πως το Α.Π. καταρτίστηκε με χαρακτήρα μαθητοκεντρικό και στηρίζεται στη θεώρηση της γνώσης ως μαθησιακής εμπειρίας. Ο χαρακτηρισμός ενός προγράμματος ως μαθητοκεντρικού αφορά την οργάνωση της πορείας μάθησης και επιλογής των δραστηριοτήτων από τους ίδιους τους μαθητές, τη

²⁴⁶ ΥΠΕΠΘ, Π.Ι. 15/834/11-04-02.

²⁴⁷ ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (Α.Π.Σ.) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΤΟΜΟΣ Α', Β'. ΑΘΗΝΑ, Σεπτέμβριος 2002.

²⁴⁸ <http://www.pi-schools.gr/programs/depps>

λήψη αποφάσεων σχετικά με τους στόχους, τα περιεχόμενα μάθησης, τα μέσα και την αξιολόγηση (Van Ek & Trim 1984). Δυστυχώς, τα προαναφερόμενα δεν υποστηρίζονται μέσα από τα περιεχόμενα των προγραμμάτων εκτός από λίγα ενδεικτικά στοιχεία στο κεφάλαιο της αξιολόγησης (Π.Σ. 2001:1092).

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τους πέντε βασικούς άξονες του Α' κύκλου (τα Αγγλικά στο Δημοτικό Σχολείο).

Πίνακας 2

Πρόγραμμα 1997	Πρόγραμμα 2001
Α. Η Πνευματικοκοινωνική και Γλωσσική Ανάπτυξη του Παιδιού	Α. Η Πνευματικοκοινωνική και Γλωσσική Ανάπτυξη του Παιδιού
Β. Σκοπός Διδασκαλίας - Μάθησης	Β. Σκοπός Διδασκαλίας - Μάθησης
Γ. Επικοινωνιακοί Στόχοι	Γ. Επικοινωνιακοί Στόχοι
Δ. Περιβάλλοντα Χρήσης της Γλώσσας	Δ. Περιβάλλοντα Χρήσης της Γλώσσας
Ε. Γλωσσικές - Μαθησιακές Δραστηριότητες	Ε. Γλωσσικές - Μαθησιακές Δραστηριότητες

Από τον πίνακα προκύπτει απόλυτη ταύτιση των δύο προγραμμάτων. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε ελάχιστες διαφορές που παρατηρούνται στο εσωτερικό αυτών των ενοτήτων.

Ειδικότερα, στην ενότητα 4.1.1 για την ανάπτυξη των **πνευματικών, επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων** (Π.Σ. 2001:1063), έχουμε ακριβώς τα ίδια περιεχόμενα σε παραγράφους και στους τίτλους τους με μοναδική εξαίρεση την παρεμβολή στην ενότητα *στ'* της **Σύνθεσης** μίας πρότασης σχετικά με την συμβολή της *διαθεματικής προσέγγισης* στη σύνδεση πραγματικών καταστάσεων της ζωής με το σχολείο (Π.Σ., 2001: 1064), *"η διαθεματική προσέγγιση διαμορφώνει ξεκάθαρους και κοινωνικούς συνήθως, στόχους, οι οποίοι συνθέτουν τα επιμέρους στοιχεία για τη δημιουργία ενός συνόλου, με συγκεκριμένη μορφή και κοινωνική χρησιμότητα"*.

Στο νέο (αναθεωρημένο) Πρόγραμμα του 2001 δίνεται η ευκαιρία και για διορθώσεις σε συντακτικά ή εκφραστικά λάθη. Για παράδειγμα, στο **κεφάλαιο 4.2. Σκοπός Διδασκαλίας και Μάθησης** του Προγράμματος του 1997, αναφέρονται σε σχέση με τον παραγόμενο λόγο τα εξής: *"ο λόγος που μαθαίνει να παράγει ο μαθητής πρέπει να είναι σωστός από γραμματοσυντακτική άποψη και προσδιορισμένος από τις κατάλληλες κάθε φορά επικοινωνιακές παραμέτρους, αλλά δεν αναμένεται να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να ανταποκριθεί το παιδί του δημοτικού σχολείου σε επικοινωνιακές ανάγκες που προκύπτουν στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, παρά μόνο περιστασιακά και συμπτωματικά"*.

Είναι πράγματι εντυπωσιακό ότι η παράλειψη μιας άρνησης οδηγεί με τη διόρθωση στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα: *"ο λόγος που μαθαίνει να παράγει ο μαθητής πρέπει να είναι σωστός από γραμματοσυντακτική άποψη και προσδιορισμένος από τις κατάλληλες κάθε φορά επικοινωνιακές παραμέτρους, και αναμένεται να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να ανταποκριθεί το παιδί του δημοτικού σχολείου σε επικοινωνιακές ανάγκες που προκύπτουν μέσα και έξω από το σχολείο, είτε υποδυόμενο κοινωνικούς ρόλους είτε αναλαμβάνοντας κοινωνικούς ρόλους, όπως αυτούς των συμμετεχόντων σε κοινωνικές παρεμβάσεις, σε επίπεδο σχολείου, γειτονιάς ή δήμου και κοινότητας"*. Π.Σ. 2001: 1065

Το ΔΕΠΠΣ θέτει ως στόχο τη *Διεπιστημονική - Διαθεματική* προσέγγιση του μαθήματος της Αγγλικής. Η πρώτη εντύπωση από μια απλή ανάγνωση, είναι πως πρόκειται για αναπαραγωγή του προηγούμενου προγράμματος. Μάταια ο αναγνώστης θα αναζητήσει να ενημερωθεί για την έννοια της διαθεματικότητας και για τον τρόπο προσέγγισης της διδασκαλίας μέσα από αυτήν. Θα πρέπει να διαβάσει προσεκτικά, ώστε να ανακαλύψει τις τρεις πρόσθετες παραγράφους, οι οποίες θα τον διαφωτίσουν περί της διαθεματικότητας, μια στην εισαγωγή, Γενικοί Διδακτικοί στόχοι, μια άλλη στο ίδιο κεφάλαιο (Π. β. επικοινωνιακή ικανότητα) και τέλος, στο τρίτο μέρος, "Η θεωρητική βάση του προγράμματος" (βλ. Πίνακα 1).

Οι παράγραφοι που προστίθενται είναι οι εξής:

➤ *"Στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος, με το μάθημα της αγγλικής γλώσσας, όπως και με τα άλλα μαθήματα, ιδιαίτερα με τις ευκαιρίες που προσφέρει η διαθεματική προσέγγιση, δίνεται η δυνατότητα για σφαιρική ενασχόληση με θέματα κοινωνικού κυρίως περιεχομένου και για συνδυασμό πληροφοριών από πολλά γνωστικά πεδία καθώς και την ανάπτυξη των cross - curriculum δεξιοτήτων (είτε ως μακροδεξιότητες π.χ. αποκωδικοποίηση κειμένων, είτε ως*

εξειδικευμένες δεξιότητες, π.χ. ανάλυση και εξήγηση). Επιδιώκεται έτσι η γενική παιδεία, η κοινωνικοποίηση των μαθητών και των μαθητριών με το γλωσσικό μάθημα, αλλά και η ολόπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητάς τους", (Π.Σ., 2001: 1060).

➤ "Η διαθεματική προσέγγιση θα προσφέρει αυθεντικές επικοινωνιακές καταστάσεις τέτοιες όπου η παράλληλη χρήση των γλωσσών θα γίνεται με αόριστο και φυσικό τρόπο, με άξονα την καλύτερη επικοινωνία για πληροφόρηση, αξιολόγηση της πληροφορίας, καταγραφή και παρουσίαση δεδομένων από πολλές γνωστικές περιοχές και από πολλά άτομα, της ίδιας ή άλλης χώρας" (Π.Σ., 2001: 1061).

➤ Η διαθεματική προσέγγιση για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών δίνει μια βασική προτεραιότητα στους επικοινωνιακούς στόχους της διδασκαλίας και στην ανάπτυξη εκείνων των δεξιοτήτων που θα προσδιορίσουν τη γνώση και τη χρήση της ξένης γλώσσας με στόχο τον **εγγραμματισμό**, τη διαμόρφωση **πολυπολιτισμικής συνείδησης** και την **πολυγλωσσία**, όπως ερμηνεύονται στο θεωρητικό πλαίσιο για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στο ΔΕΙΠΣ, (Π.Σ., 2001: 1062).

Στην τελευταία παράγραφο γίνεται αναφορά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων με στόχο τον **εγγραμματισμό**, τη διαμόρφωση **πολυπολιτισμικής συνείδησης** και την **πολυγλωσσία**. Τα θέματα αυτά, που δεν αναλύονται στο παρόν πρόγραμμα γίνονται το επίκεντρο και οι βασικοί άξονες ανάπτυξης των Δ.Ε.Π.Π.Σ. του 2002 (βλ. πιο κάτω), χωρίς όμως και πάλι καμία απολύτως αλλαγή στην ουσία των περιεχομένων.

Στον τρίτο άξονα του Α' Κύκλου (τα Αγγλικά στο Δημοτικό) δεν παρατηρείται καμία απολύτως διαφοροποίηση μεταξύ των δύο προγραμμάτων, βλ. Πίνακας 3.

Πίνακας 3

ΠΣ 1997	ΑΠΣ 2001
4.3 Επικοινωνιακοί Στόχοι	3 Επικοινωνιακοί Στόχοι
4.3.1 Το φωνημικό και γραφημικό σύστημα της γλώσσας	3.1 Το φωνημικό και γραφημικό σύστημα της γλώσσας
4.3.2 Κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου	3.2 Κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου
α) Κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου	α) Κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου
β) Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου	β) Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου
4.3.3 Παράλληλη χρήση της Γ1 και της Γ2	3.3 Παράλληλη χρήση της Γ1 και της Γ2
4.3.4 Γλωσσικονοητικές έννοιες	3.4 Γλωσσικονοητικές έννοιες
Υπαρκτική έννοια	Υπαρκτική έννοια
Έννοια χώρου	Έννοια χώρου
Έννοια χρόνου	Έννοια χρόνου
Ποσοτική έννοια	Ποσοτική έννοια
Ποιοτική έννοια	Ποιοτική έννοια
Έννοιες συσχετισμού δράσης / γεγονότων	Έννοιες συσχετισμού δράσης / γεγονότων
Έννοια δείξης	Έννοια δείξης
Λογικές έννοιες	Λογικές έννοιες
4.3.5 Χρήσεις της γλώσσας	3.5 Χρήσεις της γλώσσας

Οι *γλωσσικονοητικές έννοιες*²⁴⁹ περιλαμβάνουν την έννοια της ύπαρξης, του χώρου, της ποσότητας, της ποιότητας, του συσχετισμού δράσης και γεγονότων, την έννοια δείξης καθώς και λογικές έννοιες. Οι μαθητές θα πρέπει να κατανοούν και να παράγουν προφορικό λόγο ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας των γλωσσικών εκφορών για κάθε τάξη (Α.Π. 1997: 21).

Όσον αφορά στις *χρήσεις της γλώσσας*, ο μαθητής θα πρέπει να διδαχθεί να εκφράζεται γραπτά και προφορικά με διάφορες λεκτικές πράξεις στις οποίες αντιστοιχούν γλωσσικές εκφορές. Η διατύπωση όμως των λειτουργικών χρήσεων και στα δύο

²⁴⁹ Η έκφραση "γλωσσικονοητικές έννοιες" αποδίδει την αγγλική έκφραση "cognitive and linguistic notions", όπως διατυπώνεται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (1997). Πρόκειται για μια λίστα γνωστικών εννοιών και παράθεση γλωσσικών εκφορών γραμματικών και λεξιλογικών στοιχείων.

Προγράμματα Σπουδών δεν γίνεται ομαδοποιημένα, ώστε να μπορεί εύκολα ο εκπαιδευτικός να ανατρέξει στις ανάλογες εκφορές. Για παράδειγμα, αναφέρεται κατά σειρά: 33) να συγκρίνει άτομα, αντικείμενα, γεγονότα, 34) να αφηγείται μια εμπειρία και στη συνέχεια στο 35) να εκφράζει τα συναισθήματά του (Α.Π. 1997: 31). Αντιθέτως, στο Waystage²⁵⁰ οι έννοιες και οι λεκτικές εκφορές διαχωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με τη χρήση τους και κάθε κατηγορία συμπεριλαμβάνει τις επιμέρους λειτουργικές χρήσεις της γλώσσας. Ακόμα, όλα τα παραδείγματα ως ενδεικτικές λεκτικές εκφορές διατυπώνονται με λεξιλογικά στοιχεία χωρίς γραμματικές εξηγήσεις, σημαντικές για την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία της λειτουργίας της γλώσσας. Στο Waystage οι εκφράσεις συνοδεύονται από ειδικές διευκρινίσεις του περιεχομένου. Για παράδειγμα η λειτουργία της "άρνησης" (Van Ek & Trim 1984: 121, Extract III.2.d), ακολουθείται από διευκρινίσεις του τύπου "No (adverb), negative sentences with not, sentences containing the negation words never, no (adjective), nothing".

Ο Δ' άξονας του Α' Κύκλου του Α.Π. του 2001 περιέχει τις ίδιες ακριβώς θεματικές περιοχές με το παλιό πρόγραμμα, με τη διαφορά ότι στο Πρόγραμμα του 2001 προτείνονται και κάποιες ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες μόνο για την ενότητα των Περιβαλλόντων Χρήσης της Γλώσσας (Π.Σ. 2001:1074), μια καινοτομία που γενικεύεται στο επόμενο ανανεωμένο ΔΕΠΠΣ του 2002.

Τέλος, στην τελευταία ενότητα, Γλωσσικές - Μαθησιακές Δραστηριότητες, έχουμε ακριβώς τα ίδια κριτήρια δραστηριοτήτων με εξαίρεση δύο νέα στοιχεία στα Χαρακτηριστικά της μαθησιακής δραστηριότητας (Π.Σ. 2001:1076):

"να στοχεύει (ο μαθητής) στην ανάπτυξη διαφόρων τύπων μαθησιακών ικανοτήτων, ώστε να βοηθήσει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή" και

"να βασίζεται στην αυτενέργεια του μαθητή".

Το σημαντικότερο όμως σημείο που χρήζει σχολιασμού είναι οι "αναθεωρήσεις" στους τύπους δραστηριοτήτων: "επικεντρωμένες ασκήσεις" στο ΑΠ του 1997, "ασκήσεις μορφολογίας και γλωσσικών λειτουργιών" στο ΑΠΣ του 2001, βλ. Πίνακα 4.

Πίνακας 4: Τύποι δραστηριοτήτων

ΑΠ 1997:34	ΑΠΣ 2001:1092
1. "Επικεντρωμένες" ασκήσεις ασκήσεις με επίκεντρο το τυπικό της γλώσσας, τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση και την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, τις στρατηγικές επικοινωνίας που αναπτύσσει ο μαθητής. 2. Ασκήσεις σχηματοποίησης Ασκήσεις που σχηματοποιούν το λόγο, π.χ. σε πίνακες αντικατάστασης, αντιστοιχίσεων, κατηγοριοποιήσεων κ.τ.λ. 3. Επικοινωνιακές δραστηριότητες	1. Ασκήσεις μορφολογίας και γλωσσικών λειτουργιών 2. Ασκήσεις με επίκεντρο το τυπικό της γλώσσας, τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση και την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, τις στρατηγικές επικοινωνίας και μάθησης που αναπτύσσει ο μαθητής. 3. Ασκήσεις σχηματοποίησης 4. Ασκήσεις που σχηματοποιούν το λόγο, π.χ. σε πίνακες αντικατάστασης, αντιστοιχίσεων, κατηγοριοποιήσεων κ.τ.λ. 5. Επικοινωνιακές δραστηριότητες 6. Δραστηριότητες που απαιτούν από το μαθητή (ο οποίος υποδύεται ή αναλαμβάνει κάποιο ρόλο) να λειτουργήσει δημιουργικά και εποικοδομητικά στο σχολείο και έξω από αυτό, στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Οι δραστηριότητες βέβαια, οφείλουν να σέβονται το γλωσσικό επίπεδο των νέων στην ξένη γλώσσα,

Στο πρόγραμμα του 1997 σχολιάζονται, έστω και επιγραμματικά, οι δύο πρώτοι τύποι δραστηριοτήτων, ενώ δεν υπάρχει καμιά αναφορά για τις επικοινωνιακές δραστηριότητες, οι οποίες θεωρητικά αντικατοπτρίζουν την όλη φιλοσοφία του Α.Π. Παρατηρώντας τον πίνακα 4, θα διαπιστώσουμε ότι γίνεται αριθμηση των επεξηγήσεων που δίνονταν στους τύπους των

²⁵⁰ Επίπεδα κατάκτησης της ξένης γλώσσας: Threshold & Waystage (Van Ek & Trim, 1984).

δραστηριοτήτων το 1997, γεγονός που προκαλεί την κοινή λογική και δείχνει παντελή έλλειψη σοβαρότητας.

Η μόνη σημαντική καινοτομία του προγράμματος του 2001 είναι ότι αφιερώνει ολόκληρο κεφάλαιο σχετικά με την αξιολόγηση και παρατίθενται αναλυτικές προδιαγραφές για τη συγγραφή διδακτικού υλικού, οι οποίες πολύ σωστά μεταφέρονται στο παράρτημα του νέου ΔΕΠΠΣ 2002.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το ΑΠΣ του 2001 είναι ουσιαστικά το ίδιο το ΑΠ του 1997 με ελάχιστες διαφοροποιήσεις.

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) του 2002

Η οργάνωση των περιεχομένων των νέων ΔΕΠΠΣ διακατέχεται εκ πρώτης όψης από μια νέα φιλοσοφία. Ειδικότερα για το Πρόγραμμα Σπουδών Ξένων Γλωσσών, παρουσιάζονται οι έννοιες του *εγγραμματισμού*, της *πολυγλωσσίας* και της *πολυπολιτισμικότητας* ως βασικοί άξονες γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Πίνακας 5

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ		
1. Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος των ξένων γλωσσών		
2. Άξονες, Γενικοί στόχοι, Θεμελιώδεις έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης		
Άξονες γνωστικού περιεχομένου	Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)	Ενδεικτικές Θεμελιώδεις έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης
Ειδικοί Σκοποί Στόχοι, Θεματικές ενότητες, Ενδεικτικές δραστηριότητες, Διαθεματικά σχέδια εργασίας ΚΥΚΛΟΣ Α': ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Τάξεις Δ', Ε' & ΣΤ') Εγγραμματισμός 1α Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες λόγου 1α. 1. Το φωνημικό και γραφημικό σύστημα της γλώσσας 1α. 2. Κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου 1α.3. Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου 1α. 4. Κατανόηση και χρήση γλωσσικονοητικών εννοιών 1α. 5. Λεκτικές πράξεις 1β. Στρατηγικές μάθησης και επικοινωνίας 2. Πολυγλωσσία Δεξιότητες παράλληλης χρήσης της μητρικής και της ξένης γλώσσας 3. Πολυπολιτισμικότητα Δεξιότητες ανάπτυξης πολυπολιτισμικής συνείδησης		

Τα βασικά σημεία των γενικών στόχων περιγράφουν συνοπτικά τις δεξιότητες, τις στάσεις και αξίες, αποτελούν όμως εν μέρει επανάληψη και επιλεκτική παρουσίαση γλωσσικών και επικοινωνιακών στόχων του Α.Π. του 1997. Το ίδιο ισχύει και για την πολυπολιτισμικότητα, ΑΠ 1997:8.

Η διδασκαλία βασίζεται και πάλι στην επικοινωνιακή προσέγγιση και επιδιώκεται *"η ανάπτυξη της δεξιότητας των μαθητών να ανταποκρίνονται σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας προβλέψιμες ή απρόβλεπτες"*. Νέο στοιχείο της επικοινωνιακής φιλοσοφίας του προγράμματος *"οι παραγλωσσικές ή εξωγλωσσικές επιλογές"* (ΔΕΠΠΣ Ξένων Γλωσσών 2002:353).

Το κεφάλαιο *Ειδικοί Σκοποί* αποτελεί κοινό τόπο αναφοράς και στα τρία προγράμματα: 1997, 2001, 2002. Το κεφάλαιο κλείνει παράδοξα: 1) με μια πρόταση για τη διαθεματική προσέγγιση, την οποία *"αποκόλλησαν"* από τους γενικούς στόχους σχετικά με την επικοινωνιακή ικανότητα του προηγούμενου Α.Π. 2001, και 2) με μια παράγραφο ως εισαγωγή για τα επόμενα κεφάλαια. Όσον αφορά στο πρώτο, όπως είναι διατυπωμένη η πρόταση, φαίνεται ότι λογικά προηγούνται θέματα για τη διαθεματική προσέγγιση, ενώ στην πραγματικότητα γίνεται λόγος μόνο για δεξιότητες. Σχετικά με το δεύτερο, χωρίς ούτε μια σειρά περιθώριο και τελείως αναπάντεχα αναφέρονται εκ νέου οι άξονες του εγγραμματισμού, της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας και ορίζεται επιγραμματικά πώς θα αναπτυχθούν.

Αναφορικά με την έννοια του *εγγραμματισμού*, επαναλαμβάνονται οι στόχοι του Προγράμματος του 1997 και του 2001. Ενώ δηλαδή οι στόχοι σχετικά με το *φωνημικό* και *γραφημικό σύστημα* της γλώσσας, την παραγωγή και κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου, υπόκειντο στους επικοινωνιακούς στόχους τώρα καταχωρούνται υπό τον τίτλο του εγγραμματισμού (ΔΕΠΠΣ 2002:356). Οι στόχοι αυτοί είναι ίδιοι με το παλιό πρόγραμμα, εκτός από το θέμα του τονισμού λέξεων και της κατάταξης των λέξεων στο επίπεδο των γλωσσικών μονάδων, γραμμάτων, συλλαβών και μορφημάτων οι οποίοι παραλείπονται.

Οι στόχοι σχετικά με την *κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου* επαναλαμβάνονται και στο νέο Πρόγραμμα εκτός από τον στόχο σχετικά με την κατανόηση της έννοιας των αγνώστων λέξεων από τα συμφραζόμενα, ο οποίος μεταφέρεται από τους στόχους κατανόησης σε αυτούς σχετικά με την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Επαναλαμβάνονται επίσης αυτολεξεί οι στόχοι σχετικά με την *κατανόηση και χρήση των γλωσσικονοητικών εννοιών*. Το κεφάλαιο για τις λειτουργικές χρήσεις της γλώσσας μετονομάζεται **απλώς** σε "*Λεκτικές πράξεις*". Οι στόχοι για την πολυγλωσσία είναι απλή επανάληψη των στόχων για την παράλληλη χρήση δύο γλωσσών των Π.Σ. του 1997 και του 2001.

Το νέο στοιχείο στους στόχους του Προγράμματος του 2002 είναι ότι αφιερώνει ξεχωριστή ενότητα, χωρίς όμως διαφορετικό περιεχόμενο, για την *ανάπτυξη δεξιοτήτων πολυπολιτισμικής συνείδησης* και των επιμέρους στόχων τους (ΔΕΠΠΣ 2002:366).

Αυτό που συνιστά καινοτομία στο ΔΕΠΠΣ το 2002 είναι οι προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες σε όλους τους άξονες. Μια προσεκτικότερη ματιά όμως, στα περιεχόμενά τους, επιτρέπει επιφυλάξεις για την συνοχή και την άμεση σχέση τους με τους στόχους όπως διατυπώνονται, αλλά κυρίως με τα θέματα που προτείνονται. Οι περισσότερες από αυτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν περιορισμένης δυναμότητας υλοποίησης των στόχων που επιδιώκουν και καθόλου διαφωτιστικές ως προς την επίτευξη της διασύνδεσης του μαθήματος των Αγγλικών με άλλα γνωστικά αντικείμενα. Ειδικά στο κεφάλαιο με τις **γλωσσικονοητικές έννοιες** δεν υπάρχει καμία συνοχή και συνέπεια ανάμεσα στους στόχους, στις θεματικές περιοχές και στις ενδεικτικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, αναφέρονται οι επιμέρους έννοιες συσχετισμού δράσης/ γεγονότων και προτείνεται ως θεματική περιοχή η *οικογενειακή και κοινωνική ζωή*. Οι δε δραστηριότητες αναφέρονται σε "*έρευνα και μελέτη του εθίμου των χαρταετών σε διάφορες χώρες και κατασκευή χαρταετών με τεχνικές κατασκευής από διάφορες χώρες όπως Κίνας, Ελλάδα, Τουρκίας*" (ΔΕΠΠΣ 2002:361). Στις *λεκτικές πράξεις* έχουμε ως θέμα την ψυχαγωγία και παράλληλα προτείνονται ενδεικτικές δραστηριότητες, "*...μελέτη για την προστασία του περιβάλλοντος ή του πάρκου της γειτονιάς και καθορισμός υποχρεώσεων σε σχέση με αυτούς τους χώρους...*" (ΔΕΠΠΣ 2002: 363). Παρακάτω προτείνονται τα θέματα υγείας και τα δικαιώματα του πολίτη, ενώ οι ενδεικτικές δραστηριότητες αφορούν: "*την έκδοση δίγλωσσης εφημερίδας - ελληνικής και αγγλικής με άρθρα, γεγονότα, αστεία, περιγραφές...*".

Το κεφάλαιο με τις *στρατηγικές μάθησης και επικοινωνίας* είναι ένα νέο στοιχείο του ΔΕΠΠΣ του 2002, αν και επαναλαμβάνονται στοιχεία άλλων περιοχών των προηγούμενων προγραμμάτων και δεν γίνεται σαφής διαχωρισμός των άμεσων και έμμεσων στρατηγικών. Το νέο κεφάλαιο (ΔΕΠΠΣ 2002:365) θα έπρεπε να είναι περισσότερο καθοδηγητικό και διαφωτιστικό ως προς τον τρόπο που μπορεί να παρέμβει ο εκπαιδευτικός, ώστε να αναπτύξουν οι μαθητές γνωστικές αλλά και μεταγνωστικές στρατηγικές (Roberts & Erdos 1993, Angelo 1995).

Όσον αφορά τις μεθοδολογικές υποδείξεις, διατηρούνται οι ίδιες αρχές σχετικά με τις γλωσσικές - μαθησιακές δραστηριότητες, υπό την νέα επωνυμία "*Μεθοδολογικές προσεγγίσεις*". Στο τρίτο είδος των τύπων δραστηριοτήτων, στις *επικοινωνιακές δραστηριότητες*, προστίθεται τώρα μία επεξηγηματική πρόταση για τη μεθοδολογία του παραπάνω τύπου: "*κυρίως μέσω των συνθετικών εργασιών οι δραστηριότητες αποκτούν πολλαπλά χαρακτηριστικά και επιπλέον ασκούν τα παιδιά στη γλώσσα και σε επικοινωνιακές δεξιότητες σε ατομικό και σε ομαδικό επίπεδο*" (ΔΕΠΠΣ 2002: 447). Προτείνονται επίσης ως μεθοδολογικά εργαλεία: *οι βασικές τεχνικές διδακτικής, οι προσεγγίσεις συνθετικών εργασιών, το δίκτυο ανταλλαγών και η διαθεματική διάσταση διδασκαλίας*. Υπάρχει ειδικό κεφάλαιο για τα παιδαγωγικά μέσα υποστήριξης της μάθησης, καθώς και την αξιολόγηση. Το κεφάλαιο για

την αξιολόγηση και τα παιδαγωγικά μέσα είναι κοινά και για τις δύο βαθμίδες, ενώ στο ΑΠ του 1997 η αξιολόγηση αφορούσε μόνο τη μέση εκπαίδευση. Τέλος, στο παράρτημα του τόμου των ΔΕΠΠΣ καταχωρήθηκαν αναλυτικές οδηγίες συγγραφής βιβλίων για το μάθημα των Αγγλικών.

Γενικά σχόλια

Από την αντιπαραθετική σύγκριση των τριών προγραμμάτων φαίνεται ότι δεν επιτεύχθηκε η ανανέωση ή αναδιάρθρωση. Ακολουθήθηκε κυρίως η τακτική της αναδιατύπωσης, ενώ οι επουσιώδεις αλλαγές αφορούν όχι τα περιεχόμενα σχετικά με τη γλωσσική διδασκαλία, τη μεθοδολογία ή τη θεωρητική υποστήριξη, αλλά τη μετονομασία των τίτλων ενοτήτων και κεφαλαίων. Μια απλή ανάγνωση εύκολα αναδεικνύει την ομοιότητά τους όσον αφορά στα περιεχόμενα και στον προσανατολισμό. Έχουν την ίδια οργανωτική δομή, παρόμοιους άξονες ανάπτυξης των γενικών σκοπών και παραπλήσιους ειδικούς στόχους, χωρίς καινοτόμες προτάσεις. Αντιγράφονται αποσπασματικά διάφορες παράγραφοι, άλλες παραλείπονται ή μεταφέρονται αυτούσιες σε άλλα κεφάλαια. Η μόνη ουσιαστική διαφορά των δύο μεταγενέστερων προγραμμάτων (2001, 2002) σε σχέση με το πρώτο (1997) είναι ο χαρακτηρισμός του μεν Α.Π. 2001 ως "*Διαθεματικού*" με παράλληλο πασπάλισμα με τρεις νέες παραγράφους, ώστε να δικαιολογηθεί ο παραπάνω χαρακτηρισμός, του δε ΔΕΠΠΣ, οι χαρακτηρισμοί των κεφαλαίων του προγράμματος με νέους φανταχτερούς τίτλους, αλλά με τα ίδια περιεχόμενα.

Σχολιάζοντας συνολικά τα περιεχόμενα επισημαίνουμε το γεγονός πως το Ενιαίο Αναλυτικό Πρόγραμμα της αγγλικής γλώσσας για τη δημόσια εκπαίδευση βασίστηκε σχεδόν ολοκληρωτικά στις αρχές που έθεσε το Συμβούλιο Ευρώπης και μάλιστα σε κάποια σημεία αντιγράφει πιστά²⁵¹ τους γενικούς στόχους (γνωστικούς και συναισθηματικούς) και τους ειδικούς σκοπούς μάθησης της ξένης γλώσσας. Για παράδειγμα, επτά ειδικοί στόχοι μεταφράζονται και μεταφέρονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα υπό τον τίτλο "*Γλωσσική παιδεία*" (Α.Π. 1997: ενότητα 2, παρ. 2.2.2., σελ. 10). Δεν αρκεί όμως, πιστεύουμε, η απλή αντιγραφή στόχων σε ένα πρόγραμμα ορισμένου πληθυσμού με δικά του χαρακτηριστικά και κουλτούρα, διότι έτσι περιστεύεται η δυνατότητα εξειδίκευσης των ιδιαιτεροτήτων και προδιαγραφών της διδασκαλίας και μάθησης.

Στο εισαγωγικό σημείωμα του ΔΕΠΠΣ του 2002 αναφέρεται ότι η αναθεωρημένη πρόταση των νέων Προγραμμάτων προέκυψε από "*εσωτερική αξιολόγηση όσο και από την ανατροφοδότηση που προήλθε από την εκπαιδευτική κοινότητα*". Τα προγράμματα αυτά δεν εφαρμόστηκαν ποτέ στην τάξη, αλλά οι "*αναθεωρημένες*" προτάσεις λέγεται ότι προήλθαν από την εκπαιδευτική κοινότητα. Η ενημέρωση μέχρι και σήμερα είναι σχεδόν ανύπαρκτη, όμοια και οι συζητήσεις για κριτική των Αναλυτικών Προγραμμάτων, τα οποία υποτίθεται εφαρμόζονται στις σχολικές τάξεις. Για την ουσιαστική αξιοποίηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων, επιβάλλεται η ενημέρωση και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού, ώστε να επιτευχθεί η θετική συμβολή του και να λειτουργεί ως διαμεσολαβητής στην εφαρμογή αυτών στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, στην προώθηση και εμπέδωση των αντίστοιχων στόχων.

Προϋπόθεση όλων αυτών είναι βέβαια και η ανανέωση, ο εμπλουτισμός, η διαμόρφωση της διδακτικής ύλης, με διαθεματική διάσταση, με την έννοια της πολύπλευρης θεματικής προσέγγισης και ποικιλίας των κειμένων, των διαλόγων και γενικά της γραπτής ύλης, ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες απαιτήσεις του ΔΕΠΠΣ και να μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να πετύχει κατά το δυνατόν τους στόχους, όπως τίθενται από το Πρόγραμμα Σπουδών. Οι παράγοντες των εκπαιδευτικών πραγμάτων στη χώρα μας, είναι υπεύθυνοι για τον εντοπισμό, την εξακρίβωση και αποκατάσταση της παθητικής κατάστασης, ξεκινώντας από την επιλογή της διδακτέας ύλης και την αξιολόγηση των υπαρχόντων

²⁵¹ Η πηγή του υλικού που αντιγράφεται είναι από τον J. L. M. Trim in: *Modern Languages (1971-1981)*, Progress Towards a more Comprehensive Framework for the Definition of Language Learning Objectives.

εγχειριδίων Αγγλικής στο δημοτικό, με στόχο τη διαρκή διαμόρφωσή τους ή την τακτική αντικατάστασή τους, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις, όπως αυτές εκφράζονται και μέσα από τα Προγράμματα Σπουδών.

Βιβλιογραφία

- Βρεττός, Γ. και Καψάλης, Α. (1997). *Αναλυτικό Πρόγραμμα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δενδρινού, Β. (1996α). ξενόγλωσση εκπαιδευτική πολιτική: Αναπαραγωγή της ιδεολογίας του γλωσσισμού. *Πρακτικά ημερίδας, 163-173*, Θεσσαλονίκη: Ελληνικά Γράμματα.
- ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (Α.Π.Σ.) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΤΟΜΟΣ Α', Β'. ΑΘΗΝΑ, ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Σεπτέμβριος 2002.
- Ενιαίο Εξαετές Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας (1997), Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Κασσωτάκης, Μ. Ι. (1997). *Η Αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών. Μέσα, Μέθοδοι, Προβλήματα, Προοπτικές*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κυριδής, Α. (1995). Στρατηγικός σχεδιασμός για μια θέση στον ήλιο. *Σύγχρονη εκπαίδευση, τευχ. 75*.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1998). *Στρατηγικές Διδασκαλίας: Από την Πληροφόρηση στην Κριτική Σκέψη. Θεωρία και πράξη της Διδασκαλίας*. Τόμος β'. Αθήνα: Gutenberg.
- Τελλίδου, Χ. Θ. (2003). Ζητήματα Εφαρμογής της Επικοινωνιακής Προσέγγισης στη Διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο - Μεθοδολογία και Εγχειρίδια. Μεταπτυχιακή εργασία Α.Π.Θ., ΠΤΔ, Φλώρινα.
- Τελλίδου, Χ. Θ. (2005). *Η Επικοινωνιακή Προσέγγιση στα εγχειρίδια της Αγγλικής Γλώσσας του Ελληνικού Δημοτικού Σχολείου. Διερεύνηση περιεχομένου*. Παιδαγωγικές Μελέτες και Έρευνες, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: Π. Δ. Ξωχέλης- Ν.Π. Τερζής - Α.Γ. Καψάλης), Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Τοκατλίδου, Β. (1986). Εισαγωγή στη Διδακτική των Ζωντανών Γλωσσών. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Τσοπάνογλου, Α. (1987). Η θεωρία του Curriculum σαν βάση για την ανάλυση εγχειριδίων ξένων γλωσσών. Διδακτορική διατριβή, Α.Π.Θ.
- Φλουρής, Γ. (1995). Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης. Θεσσαλονίκη: Ιανός.
- Χαραλαμπίδης, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). Η Διδασκαλία της Λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική εφαρμογή. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Angelo, T. A. (1995). Beginning the Dialogue: Thoughts on promoting critical thinking. *Teaching of Psychology, 22, 7*.
- Hymes D. (1971). *On Communicative Competence*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Johnson, K. (1983). *Communicative Syllabus Design and Methodology*. Oxford, New York, Toronto, Sydney: Pergamon Press.
- Papaefthymiou-Lytra, S. (1987). *Communicating and Learning Strategies in English as a Foreign Language with Particular Reference to the Greek Learner of English*. Αθήνα: Σαριπόλειος βιβλιοθήκη.
- Roberts, M and Erdos, G. (1993). Strategy selection and metacognition. *Educational Psychology, Vol 13, 259 -266*.
- Van Ek, J. A. & Trim, J. L. M. (1984). *Across the Threshold. Readings from the Modern Language Projects of the Council of Europe*. Oxford: Pergamon Press.
- Wilkins, D. A. (1976). *Notional Syllabuses and the concept of a minimum adequate grammar in The Communicative Approach to Language Teaching*. Brumfit, C.J. &